

Náš rozhovor

Rozhovor s Evou Janouškovcovou hlavní organizátorkou Evropské noci vědců na Masarykově univerzitě

Evropská noc vědců je akce, jejímž cílem je popularizace vědy, ale i vědců jako lidí, kteří nemají jen svoji vědu, ale i své koníčky, dokáží se bavit a třeba si i sami ze sebe udělat legraci. O rozhovor jsem požádal Evu Janouškovcovou, která stála u zrodu účasti Masarykovy univerzity na Noci vědců a která je dodnes její hlavní organizátorkou. Nebudu si hrát na to, že si vykáme, takže rovnou začnu první otázkou:

Evo, pokud se nemýlím, letos proběhl desátý ročník Evropské noci vědců, přičemž poosmé je do akce zapojena Masarykova univerzita. Jak k tomu zapojení došlo? Či to byl nápad, že by se MU mohla do této akce zapojit?

Ondro, děkuji za zájem vrátit se touto otázkou trošku do historie, byť je k nevíře, že už máme za sebou osm roků... Masarykova univerzita přijala pozvání k účasti na základě výzvy tehdejšího koordinátora Noci vědců za Českou republiku, společností Česká hlava. První ročník s MU byl organizován rektorátním Odborem pro vědu a výzkum, který řídil Ing. Jaroslav Andrlé, spadal do gesce tehdejší prorektorky prof. Jany Musilové a věcně jej koordinovala Mgr. Eva Černá. Já jsem tehdy byla přizvána do pracovní skupiny díky své úzké vazbě na akademické prostředí, resp. jednotlivé laboratoře a další pracoviště, která jsou přirozeně klíčovým aktérem Noci vědců. Byla (a stále jsem) také dlouholetým členem Spolku přírodovědců, který působí při Přírodovědecké fakultě MU a který byl do organizace Noci vědců za MU zapojen (a je dodnes). S ohledem

na různé organizační i personální změny se však hned další ročník možné účasti MU ocitl v nejistotě. Tehdy jsem přebrala komplexní organizaci Noci vědců pod své stávající působišťe, Centrum pro transfer technologií MU, a domluvila se na úzké spolupráci s Přírodovědeckou fakultou MU ohledně administrace a projektové podpory. Tak je tomu dodnes. A přestože jde vzhledem k mému profesnímu změření o čistě doplňkovou, v podstatě „volnočasovou“ aktivitu, velice mě těší, že si získala takový ohlas, má úspěch a že jedinečně reprezentuje Masarykovu univerzitu v celonárodním měřítku.

Jak moc je organizování Evropské noci vědců náročné? Zkus prosím aspoň přibližně naznačit, odkdy se to celé chystá a co všechno je potřeba připravit, aby mohla poslední zářijový pátek akce propuknout.

Noc vědců bývá většinou spolufinancována z dotací Evropské unie. Příprava každého ročníku tak zabere de facto celý rok, protože jde o typickou přípravu dotační žádosti, její podání, vypořádání připomínek atp. A po ukončení akce zase administro-

vání. Už dávno jsme se s jinými spolupřáteli Noci vědců v ČR domluvili, že za Českou republiku budeme vždy podávat projektovou žádost pouze jednu. Hlavním koordinátorem byla už také poměrně dávno ustanovena plzeňská Techmania – pro ostatní účastníky je pak více prostoru soustředit se na vlastní přípravu akce. Pokud jde o samotnou přípravu Noci vědců, musím upřímně přiznat, že akce je už tak vžitá a o účast různých týmů je takový zájem, že se mi již v průběhu jara množí dotazy, zda Noc vědců bude. Protože jsem duší i srdcem stále vědec, snažím se k organizaci Noci vědců přistupovat tak, jak by mně samotné bylo příjemné, kdyby mě někdo o spolupráci na takové akci žádal, tzn. neozývat se účastníkům příliš brzy. Nezátěžovat je zbytečnými detaily. Věcně formulovat data a úkoly, snažit se vyřešit i nevyřešitelné. Hromadné e-maily rozesílat minimálně, vše řešit individuálně a na míru. S tímto přístupem se dá celá Noc vědců zorganizovat za dva měsíce. Jde ovšem pouze o tu věcnou náplň. Něco jiného je propagace, administrace atp., na to je třeba myslet vlastně pořád. Velkou pomocí jak ohledně propagace, tak i při vlastní realizaci akce, je spolupráce s Hvězdárnou a planetáři Brno. Obzvlášť mě ale těší, že především v letošním roce, který byl co

do počtu návštěvníků Noci vědců jedním z nejúspěšnějších, se už do propagace zapojily i jednotlivé fakulty, nejen MU jako celek. Je příjemné vidět sice postupně, ale zcela konkrétní změny v čase, kdy si univerzita čím dál víc uvědomuje význam popularizačních aktivit a zaujímá k tomu profesionální přístup.

Kolik spolupracovníků z řad učitelů a studentů Masarykovy univerzity do akce bývá zapojeno? A co zastoupení fakult, jsou všechny stejně aktivní?

Někdy jde až o 300 aktérů. Považují to za úctyhodné. Největší zastoupení má Přírodovědecká fakulta včetně Botanické zahrady a Fakulta informatiky, pravidelně se ale účastní i zástupci Fakulty ekonomicko-správní, Fakulty sportovních studií nebo institutu CEITEC. Věrnými účastníky jsou však i nefakultní pracoviště, obrovský úspěch mají tradičně např. stanoviště Centra jazykového vzdělávání MU. Je jistě vhodné poznamenat, že v týmu účastníků je mnoho mých kolegů a dnes již i přátel, kteří se akce účastní od samého počátku, nicméně týmy se přirozeně obměňují, stejně jako se obměňuje nebo zcela mění program. V tom osobně vidím úspěch akce – návštěvníci vlastně už tak trošku vědí, co (a kde) je čeká, ale vlastně jsou pokaždé znovu překvapeni něčím novým...

Jen několik dnů před Nocí vědců probíhá Festival vědy, který je zaměřený podobně. Existuje nějaké propojení mezi těmi, kteří se na jedné či obou těchto akcích podílejí?

Propojení s Festivalem vědy a vůbec název a dění ohledně Festivalu vědy a Noci vědců prošlo dlouhým vývojem. Z různých, především organizačních důvodů a také proto, že se obou akcí často účastnily stejné instituce s podobným

programem, jsme se rozhodli, že Festival vědy bude zacílen nejen na širokou veřejnost, ale především na žáky, kteří si účast rezervují a přijíždějí hromadně v rámci vyučování. Program Festivalu vědy je tedy poněkud odlišný, účastní se ho i jiné instituce než Noci vědců, probíhá ve dne a především je koncipován tak, že vědec přichází za návštěvníkem. Za MU jej organizuje Odbor vnějších vztahů a marketingu Rektorátu MU, já přihlížím zpozzdálí. Noc vědců má své kouzlo především tím, že návštěvník jde za vědcem do jeho laboratoře nebo posluchárny a že probíhá večer, respektive v noci.

**Jak Ty sama prožíváš „den D“?
Co všechno stihneš oběhnout
a vidět?**

Noc vědců je pro mě vlastně takovou příjemnou kontrolou, zda všechno běží, jak má. Objedu vždy všechna stanoviště na všech místech, často i opakovaně. Bohužel nemám mnoho prostoru nasávat poznatky a vědomosti, ale vždy se snažím do pokusů, výkladů a dalších lákadel na stanovištích proniknout, abych prostě věděla, v jaké kvalitě a o čem ten program ve výsledku je. Nasazení většiny kolegů, kteří

šest hodin vysvětlují, demonstrují, ukazují, je často obdivuhodné. Věcně ale také zjišťuji, zda jsou na místě všichni, kdo mají být, zda nejsou nějaké komplikace atp. Na každém místě konání (Přírodovědecká fakulta, Fakulta informatiky, brněnská Hvězdárna a Mendelovo muzeum) mám nicméně své hlavní koordinátory, takže se setkávám i s nimi a případně řešíme, co je třeba. Někdy je nutno reagovat na dotazy médií. Po Noci vědců, když je vše uklizeno, zamčeno a já se dostanu domů, mám vždy kromě únavy dobrý pocit z dobře odvedené práce.

**Jak je celá akce financována?
Jaká je míra podpory ze strany
univerzity?**

Jak již bylo řečeno, Noc vědců bývá většinou spolufinancována z dotací Evropské unie. Nejde však o vysokou částku, přímá spoluúčast fakult a dalších pracovišť je nezbytná. V letošním roce se navíc dotaci získat nepodařilo, tj. de facto veškeré náklady na akci včetně nákladů na symbolické odměny účastníků hradí především kmenová univerzitní pracoviště účastníků Noci vědců. Je-li možné i touto cestou fakultám a dalším pracovištím poděkovat, budu ráda. S ohledem na zájem o vylepšení např. propagace bychom rádi začlenili financování akce i do celouniverzitního rozpočtu.

**Někdo by mohl říci, že vědec,
akademický pracovník, má sedět
ve své pracovně či laboratoři,
občas jít něco odpřednášet
studentům, tvářit se důstojně
a nedegradovat vědu tím, že se jí
snaží přiblížit třeba školákům.
Souhlasila bys s takovým
tvrzením?**

V žádném případě. Vědec si musí umět obhájit svou činnost nejen v mezinárodně uznávané vědecké komunitě, ale i v místě svého působiště. Umění vysvětlit neodbor-

níkoví, čím že se to vlastně zabývám, je ne-zřídka opravdu uměním a ne všichni vědci jsou toho schopní. Často jde přitom o zásadní moment, zda např. na danou univerzitu nastoupí ke studiu konkrétní student, či zda se o spolupráci s univerzitou bude ucházet konkrétní soukromá společnost. To se dá ale řešit. Nikdo také nechce po celosvětově uznávaném expertovi, aby šest hodin stál na stanovišti a popularizoval, ale je třeba učinit takové kroky, aby k popularizaci jeho výstupů došlo. Ve výsledku nejde ani tak o vědce, jako o výstupy univerzity, kterou daný vědec reprezentuje. Komunikovat vědecké výstupy navenek, k jakýmkoli subjektům, považují osobně za nezbytné, resp. za jeden z klíčových faktorů úspěšnosti univerzit pro jejich působení v budoucnu. Proto fandím dobrým popularizačním aktivitám, proto organizuji Noc vědců a koneckonětů i proto pracuji v Centru pro transfer technologií MU.

Jak vnímáš ohlasy veřejnosti na Noc vědců a vůbec na popularizační aktivity univerzity?

Milé ohlasy na Noc vědců vždy potěší a zahřejí a jsou jistě zadostičinným náročnou organizací. S opačnými ohlasy se téměř nesetkáváme, a pokud, bereme je vážně. O popularizačních aktivitách Masarykovy univerzity jsem se částečně již zmiňovala, mám radost, že je jim věnováno stále více času, prostředků, nápadů i profesionality. Dějí se na jednotlivých fakultách i centralizovaně, mají své standardní zakotvení na rektorátní úrovni. Domnívám se však, že vlastní zájem o popularizaci musí vzejít především od samotných vědců a studentů, veškerý související aparát je jen nástrojem, jak to celé uchopit a posunout. Jsem přesvědčena, že univerzita se jako celek umí prezentovat velmi dobře.

V poslední době se často střetává věda s pavědou, různé šarlatány

mávající nepodloženými teoriemi nacházíme bohužel i mezi vysokoškolsky vzdělanými lidmi. Mohou popularizační akce, jako je Noc vědců, přispět k většímu "kreditu" vědy právě oproti pavědě?

O tom bychom mohli diskutovat skutečně dlouho, oni nám totiž i takoví „šarlatáni“ na Noc vědců sem tam zabrousí a snaží se našim vědcům tvrdit, že nemají pravdu. A nemusí to být ani šarlatáni, jen lidé, kteří si „to přečetli na internetu“ a „vědí to líp“. Takoví lidé se ovšem už z principu nechtějí nechat přesvědčovat o tom, že věci jsou prostě jinak. Jakákoliv popularizační akce tak pro ně může být pouhou příležitostí seberealizace, ale samozřejmě k očistnému efektu dojít může. Nezatrácujeme je tedy, šance na procitnutí existuje.

Baví Tě pořád ještě organizování této akce? Nemáš někdy chuť se vším praštit? Máš nějaké plány do budoucna?

Ale to víš, že si člověk někdy řekne, že už by to stačilo. S ohledem na mé primární působení na MU Noc vědců skutečně organizuji zcela nad rámec, až mě i mrzí, že tomu nemohu dát víc, ale den má pořád jen

24 hodin. Na stranu druhou je organizace dnes už tak zaběhnutá, že příprava není problém, moje role je především řídicí a „stmelovací“, mám tým stálých výborných koordinátorů na jednotlivých místech konání akce – z Přírodovědecké fakulty je to Honza Janík, na Fakultě informatiky David Svoboda a v Botanické zahradě Madla Chytrá. Nabíjí mě nejen oni, ale také všichni účastníci, kteří někdy už

během samotné Noci vědců plánují, co a jak na příští rok vylepší či změní. No není to radost a současně závazek? Každopádně vzhledem k stále rostoucí popularitě akce bych ráda sjednotila síly s PR manažery fakult i rektorátu tak, abych dál mohla přispívat tím, co podle mého dělá celou akci unikátní, ale aby se posunula i marketingově. Přeci jen jde o zajímavý univerzitní produkt.

Rozmlouval O. Zahradníček

V návaznosti na předchozí rozhovor:

Fakta o Evropské noci vědců nejen na Masarykově univerzitě

Evropská noc vědců se v roce 2014 konala podesáté v Evropě, podeváté v České republice a poosmé se jí zúčastila Masarykova univerzita. Tento 10. ročník proběhl ve 24 zemích (v Evropě, ale také v asijské části Turecka a v Izraeli), všude v jeden den – v pátek 26. září 2014. Odhadovaný počet účastníků (1,2 milionu) se vztahuje k roku 2013, pro rok 2014 ještě nebyl v době uzávěrky Revue k dispozici. A jak letos probíhala Evropská noc vědců v Česku? Česká astronomická společnost zapojila své hvězdárny, ČEZ zase informační centra svých vodních elektráren. Dalšími organizátory byly vysoké školy, různá IQ- či Science centra, ale někde i střední školy. Evropská noc vědců se letos konala v Plzni, Slaném, Roudnici nad Labem, Praze, Českých Budějovicích, Liberci, Hradci Králové, Pardubicích, Jihlavě, Olomouci, Zlíně a Ostravě a také na řadě hvězdáren a elektráren i mimo uvolená města. Nejintenzivněji ale už tradičně probíhala v Brně, kde se zapojilo nejvíce institucí: čtyři fakulty VUT, Mendelova univerzita, Technické muzeum a samozřejmě Masarykova univerzita. Ta se podstatným dílem podílela na programu na Hvězdárně a planetáriu Brno a zároveň nabídla program na Přírodovědecké fakultě MU (včetně zapojení její botanické zahrady) a na Fakultě informatiky MU; zapojilo se také univerzitní Mendelovo muzeum. Masarykova univerzita nabídla popularizační přednášky v sále velkého planetária hvězdárny (nyní zvaného digitárium), světelnou a ohňovou show v podání odbornice na žonglování z Fakulty sportovních studií, ukázky digitálního animovaného filmu, počítačového zpracování přirozeného jazyka, fyzikálních, chemických, ale i třeba ekonomických pokusů, pozorování nejrůznějších živočichů (mimo jiné i pod vodou) a spoustu dalších ukázek a příspěvků. Podle tiskové zprávy, vydané celostátními koordinátory, se PŘF MU dělila s Hvězdárnou a planetáriem s počtem 2500 návštěvníků o celostátně první místo v návštěvnosti.

(Z vlastní zkušenosti a z dostupných internetových zdrojů, zejména <http://www.nocvedcu.cz>; http://ec.europa.eu/research/researchersnight/events_en.htm shromáždil O. Z.)